

بررسی رنگ های ایرانی از منظر روانشناسی و تاثیر آنها بر پوشش جامعه

سید ماهسون سجادی

مدرس گروه طراحی لباس، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کاشان

msajjadib@yahoo.com

هدیه ترابی

دانشجوی کارشناسی، گروه طراحی لباس، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کاشان

چکیده

رنگ جزء اصلی از هنر ایرانی می باشد و از جمله عناصری است که درک معانی باطنی هنر ایرانی در گرو شناخت آنهاست. توجه ایرانیان به رنگ ها خصوصا به برخی از رنگ ها و استفاده از آن در زمینه های مختلف، هنر ایرانی را متمایز کرده است. در بین میلیون ها رنگ با تناژ مختلف 9 رنگ با نام ایران به ثبت رسیده است و این رنگ ها در جهان با پسوند ایرانی شناخته می شوند. این رنگ ها با نام های قرمز ایرانی، آلوی ایرانی، نارنجی ایرانی، صورتی ایرانی و رز ایرانی، سبز ایرانی، آبی ایرانی، آبی لاجوردی میانه و نیلی ایرانی شناخته می شوند. رنگ ها به دلیل اثرات روانشناختی ای که دارند، می توانند در افراد و همچنین در یک جامعه تاثیرگذار باشند؛ بنابراین شناخت آن ها، ما را به سمت شناخت بهتر خود و جهان سوق می دهد. رنگ های ایرانی که هر یک بسته به زمینه ای که مورد استفاده قرار گرفته اند، به شهرت رسیده اند، معانی مختلفی را شامل می شوند و هر یک اثر فیزیکی و روانی خاص خود را دارند. در این مقاله به بررسی این تاثیرات و شناخت رنگ های ایرانی می پردازیم؛ چرا که علاوه بر اثرات روانشناختی ای که این رنگ ها شامل میشوند، شناخت هنر ایرانی و درک صحیح از آن بر ما لازم است. هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی 9 رنگ ایرانی و اثرات روانشناسی آن ها به خصوص در پوشش و همچنین شناخت بیشتر هنر ایرانی و بهره گیری از آن در هنر امروزی است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که شناخت ماهیت رنگ ها و کاربردشان به پیشرفت هنر و فرهنگ جامعه ی ایرانی کمک می کند و مطالعه درباره ویژگی رنگ ها و تاثیراتشان، گامی برای شناخت بیشتر رنگ های ایرانی و همچنین کاربرد آن در هنر امروز ایرانی است. پژوهش حاضر از حیث ماهیت بنیادی_کاربردی، از نظر روش تاریخی و رویکرد آن توصیفی-تحلیلی بوده و در شیوه گردآوری اطلاعات، از منابع کتابخانه ای-میدانی استفاده شده است.

واژه های کلیدی : رنگ ایرانی، پوشش، روانشناسی، جامعه

حس بصری، اصلی ترین موضوع در درک آدمی از محیط است. انسان از بدو تولد، پیرامون خود را می بیند و با آن ارتباط برقرار می کند. هنگامی که به محیط می نگریم، در وهله ی اول رنگ ها هستند که به چشم می آیند. درک محیط و محرک ها بدون تشخیص رنگ آن ها امکان پذیر نیست و این رنگ ها هستند که به درک بصری ما معنی می بخشند؛ علاوه بر آن، اثرات روانشناختی رنگ می تواند در انسان تاثیر گذار باشد و درون او تحولاتی ایجاد کند.

رنگ زندگی است. زیرا دنیای بدون رنگ در نظر ما، همچون مرده است. رنگ ها مثل های ازلی اند، فرزندان نور اصلی بدون رنگ و همتای آن یعنی تاریکی، بدون رنگند. رنگ ها بچه های نور هستند و نور مادر آنهاست. نور، این پدیده ی اولیه جهان، روح و جان دنیا را از طریق رنگ ها بر ما آشکار می سازد. (ایتن، 1961 م: 5) رنگ ها رابط انسان با جهانند و درک اثرات آن ها می تواند به این ارتباط تداوم ببخشد. چرا که اثرات روان شناختی ای که در افراد ایجاد می کنند، قابل انکار نیست. رنگ های محیط به نحوی در انسان تاثیر گذارده و در درون او ایجاد تحول و دگرگونی می نماید؛ به طوری که این اثر گاهی چنان شدت می یابد که کلیه امور انسانی را در سیطره خود در می آورد. (علی اکبر زاده، 1370 : 34) بنابراین رنگ ها از اهمیت زیادی برخوردارند. در هر جامعه، رنگ ها از جایگاه ویژه ای برخوردارند، به این سبب که هنر آن جامعه را در بر می گیرند و سبک مختص آن محیط و اجتماع را به وجود می آورند، پس می توان انتظار داشت که در تعریف و معنی رنگ ها در جوامع مختلف به دلیل اختلافات فرهنگی، تفاوت هایی ایجاد شود و رنگی بیشتر مورد توجه قرار گیرد. ایران هم از این مسئله مستثنا نیست و رنگ ها به هنر ایران و ایرانی، جایگاه مطرح و قابل توجه ای در دنیا عطا کرده است. توجه ایرانیان به رنگ ها خصوصا به برخی از رنگ ها و استفاده از آن در زمینه های مختلف، هنر ایرانی را متمایز کرده است. 9 رنگ در جهان با پسوند ایرانی شناخته می شوند که شامل رنگ های قرمز ایرانی، آلوی ایرانی، نارنجی ایرانی، صورتی ایرانی و رز ایرانی، سبز ایرانی، آبی ایرانی، آبی لاجوردی میانه و نیلی ایرانی می باشد (جدول شماره 1). نام این رنگ ها بسته به استفاده ای که از آن ها به دفعات متعدد در هنر های مختلف ایرانی شده، به شهرت رسیده است. هر یک از این رنگ ها کاربرد خود را داشته و اثر متفاوتی را در فرد ایجاد می کند. در این مقاله به بیان این اثرات روانشناسی به منظور شناخت بیشتر رنگ های ایرانی و کاربردشان در خلق و خو و تاثیری که بر پوشش افراد می گذارد، پرداخته شده است. هدف این پژوهش بررسی این 9 رنگ و آشنایی بیشتر با رنگ های ایرانی و استفاده ی صحیح از آن در پوشش است. این پژوهش و بررسی از آن لحاظ مورد اهمیت واقع شده است که سبب شناخت بیشتر هنر ایرانی و اهمیت رنگ ها در این زمینه می شود و با مطالعه درباره پیشینه رنگ و هنر در کشورمان، می توان به سمت پیشرفتِ هنر امروزی قدم برداشت. با بهره گیری از این اطلاعات در هنر مدرن، در زمینه هایی اعم از طراحی لباس، نقاشی، معماری و... به جایگاه اصیل و مطلوبی دست پیدا کرد. در این پژوهش از منابع کتابخانه ای- میدانی برای شناخت رنگ ها استفاده شده و تاثیرات روانشناختی رنگ ها و کارکردشان به صورت توصیفی- تحلیلی بیان شده است و جامعه آماری ما 9 رنگ ایرانی می باشد. روند کلی مقاله به این صورت است که در ابتدا به توضیح درباره رنگ اصلی در خانواده ی آن رنگ و سپس رنگ ایرانی ای که زیر مجموعه آن خانواده محسوب می شود، پرداخته و بعد از آن، تاثیر روانشناسی رنگ مورد بحث قرار می گیرد.

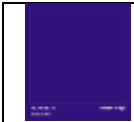

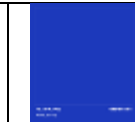

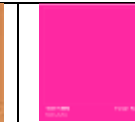

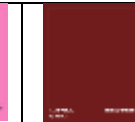

پیشینه تحقیق

با توجه به منابع و بررسی های انجام شده، در مورد رنگ های ایرانی و اثرات روانشناسی آن ها تا کنون پژوهش مستقلی یافت نشده است. در کتب متعددی درباره روانشناسی رنگ ها و اثراتی که در پوشش ایجاد می کنند صحبت شده است؛ از این کتاب ها می توان به کتاب هنر رنگ ایتن اشاره کرد که در آن نویسنده به بررسی رنگ ها و کنتراست های مختلف می پردازد. در کتاب ها و مقالاتی که در کشور به چاپ رسیده اند نیز درباره رنگ های مورد توجه ایرانیان خصوصا در معماری، بحث شده که کتاب سبک شناسی معماری ایرانی به قلم محمدکریم پیرنیا از جمله این موارد است؛ اما در هیچ کدام از این منابع درباره رنگ های ایرانی و تاثیرشان صحبت نشده است، به همین سبب در این مقاله به بررسی رنگ های ایرانی از منظر روانشناسی و تاثیر آنها بر پوشش جامعه می پردازیم.

روش تحقیق

این پژوهش از حیث ماهیت، بنیادی_ کاربردی، از نظر روش، تاریخی_ تحلیلی و شیوه گردآوری اطلاعات، کتابخانه ای_ اسنادی و میدانی می باشد. جامعه آماری این پژوهش 9 رنگ ایرانی شامل قرمز ایرانی، آبی ایرانی، نارنجی ایرانی، صورتی ایرانی و رز ایرانی، سبز ایرانی، آبی ایرانی، لاجوردی میانه و نیلی ایرانی می باشد.

جدول شماره 1، 9 رنگ ایرانی، منبع: نگارنده

								
9. نیلی ایرانی	8. آبی لاجوردی میانه ایرانی	7. آبی ایرانی	6. سبز ایرانی	5. نارنجی ایرانی	4. رز ایرانی	3. صورتی ایرانی	2. آبی ایرانی	1. قرمز ایرانی

رنگ های ایرانی

رنگ، همواره بخشی جدا نشدنی از هنر بوده و اثرات زیبایی شناختی آن به زمینه های هنری روح و جان بخشیده است. رنگ ها در هنر ایرانی بسیار مورد اهمیت واقع شده و به سبب معانی و ویژگی های مختص خود در حیطه های مختلف مورد استفاده قرار گرفته است. استفاده از رنگ های مختلف در معماری ایرانی، سفالگری، فرش بافی و همچنین صنایع دستی کشور، این اهمیت را دوچندان می کند. رنگ ها در هنر ایرانی با هوشیاری و آگاهی تمثیلی هر یک و شناخت تاثیراتی که ترکیب و هماهنگی آن ها بر روح می نهد به کار گرفته شده است. استفاده سنتی از رنگ ها بیش از اینکه به تقلید رنگ های طبیعی بپردازد، در پی تذکار حقیقت آسمانی آن هاست. این گونه، رنگ جزء اصلی از هنر ایرانی است و از جمله عناصری است که درک معانی باطنی هنر ایرانی در گرو شناخت آنهاست. (نصر، 1370: 68) به کار بردن برخی از رنگ ها بیشتر از بقیه در زمینه هایی چون معماری و یا فرش بافی، موجب شده این رنگ ها رخ نمود بیشتری در هنر ایرانی نسبت به سایر داشته باشند؛ برای مثال در کاشی کاری مساجد ایرانی از رنگ های سبز و آبی به دلیل ویژگی های روانشناختی شان بیشتر استفاده شده است. این توجه و استفاده از رنگ های

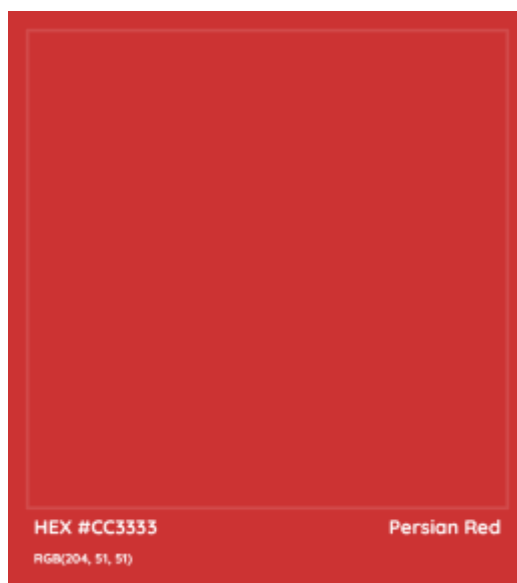
خاص، سبب شده تا نام ایرانی در کنار این رنگ ها در دنیا مطرح گردد و با نام رنگ ایرانی شناخته شوند. در بین میلیون ها رنگ با تناژ های متفاوت، 9 رنگ با نام ایران به ثبت رسیده است. این رنگ ها در هنر ایرانی، در دفعات مکرر به کار برده شده است و نزد هر ایرانی این رنگ ها شناخته شده و ملموس است اما درباره اینکه این رنگ ها با نام ایران شناخته می شوند، کمتر بحث شده و اطلاعات زیادی در بین عامه مردم وجود ندارد. این 9 رنگ شامل قرمز ایرانی، آلوی ایرانی، نارنجی ایرانی، صورتی ایرانی و رز ایرانی، سبز ایرانی، آبی ایرانی، آبی لاجوردی میانه و نیلی ایرانی است.

قرمز

قرمز جزء سه رنگ اصلی است. این رنگ از نظر خصلت مادی، همواره نمایی فعال دارد اما از نظر معنوی منفعل هست. پرتو قوی آن به سادگی دچار گرفتگی نمی شود و با وجود این انعطاف پذیر است و می تواند خصوصیات متفاوتی به خود بگیرد. (ایتن، 1961م: 169) سطح انرژی این رنگ بالا بوده و شور و شوق و فعالیت زیاد و از طرفی خشم و عصبانیت را منتقل می کند. رنگ قرمز میل و اشتیاق در همه ی زمینه ها را زیاد کرده و باعث آزاد شدن آدرنالین خون و در نتیجه افزایش انرژی می شود. این رنگ، برون گرا بوده و با شور و احساسات در هم آمیخته است.

قرمز رنگی گرم است و اگر به زرد یا آبی متمایل شود، بسیار حساس می گردد. اگر به صورت قرمز-نارنجی باشد، گرمی و هیجان و ستیزه جویی را القا می کند. رنگ قرمز مریخ موجب شده قرمز، به دنیای جنگ و اهریمن تعلق بگیرد. در انقلاب ها، از قرمز به عنوان نشانه ای مهم استفاده می شود. (ایتن، 1961م: 169) این رنگ، رنگ خون است و می تواند میل به زندگی و شور و هیجان و عشق و علاقه ی زیاد را نشان دهد و از طرفی هم خطر و خشم و برانگیختگی را منتقل کند. در کل این رنگ زیبا به نماد گرمی، اشتیاق، عشق، انرژی و پرخاشجویی، غلبه و قدرت و هوس و هیجان است.

1. قرمز ایرانی

تصویر شماره 1، رنگ قرمز ایرانی، منبع: Colorxs

رنگ قرمز ایرانی یکی از 9 رنگی است که در دنیا با نام ایران شناخته می شود. قرمز ایرانی، رنگ قرمز تیره کمی مایل به نارنجی است (تصویر شماره 1). این رنگ از خاک های سرخ سواحل هرمز در جنوب کشور برگرفته شده است. علت سرخی این خاک ها، وجود اکسیدهای منیزیم و آلومینیوم و آهن است. در داخل کشور با نام قرمز دانه اناری و لاکی نیز شناخته می شود. بیشترین نمود این رنگ در ایران، در قالی بافی ایرانی و سفالگری کرمانشاه است. فرش های قرمز ایرانی که شهرت جهانی دارند به خوبی اصالت این رنگ را نشان می دهند. فرش های لاکی کاشان از معروف ترین فرش های ایرانی است که از گذشته تا کنون با طرح و نقشه های متفاوتی بافته می شود.

فرش کاشان را اغلب با زمینه رنگ قرمز لاکی و حاشیه سرمه ای می شناسند. با صنعتی شدن فرش و فرش بافی، فرش کاشان نیز با دستگاه و ماشین آلات تولید شد و اوایل تولید فرش لاکی هم به همین صورت بود. با ایجاد رنگ بندی کرم و سرمه ای طرح فرش نیز تغییر کرد و متفاوت از فرش اصل کاشان گشت اما تولید فرش کماکان ادامه دارد (تصویر شماره 2). (فرش روز کاشان، بی تا)

تصویر شماره 2، فرش ایرانی زمینه لاکی / منبع: سایت قالی کاشان

در سال 1895م، رنگ قرمز ایرانی برای اولین بار در زبان انگلیسی مورد استفاده قرار گرفت. این رنگ در فضای رنگی RGB از 80٪ رنگ قرمز، 20٪ رنگ سبز و 20٪ رنگ آبی تشکیل شده است. از ترکیب 75٪ سرخابی، 75٪ زرد و 20٪ سیاه در فضای CMYK نیز این قرمز ایجاد می شود. مکمل این رنگ گرم، فیروزه ای که رنگی سرد است، می باشد (تصویر شماره 3).
(ColorHexa, n d, Persian Red) قرمز ایرانی با نام سرخابی مصنوعی (Artificial vermillion) نیز شناخته می شود.

تصویر شماره 3، رنگ قرمز ایرانی و مکمل آن، منبع: ColorHexa

2. آلوی ایرانی

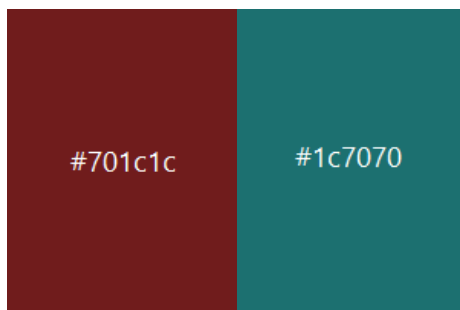
تصویر شماره 4، رنگ آلوی ایرانی، منبع: Colorxs

رنگ آلوی ایرانی همانطور که از نامش پیداست از آلوی برقانی گرفته شده است. این رنگ از خانواده رنگ قرمز بوده و رنگی گرم به حساب می آید. رنگ آلوی ایرانی قرمز مایل به قهوه ایست و نام دیگر آن، عنابی است(تصویر شماره 4). این رنگ از دیرباز، در صنایع مختلف ایران کاربردهای فراوانی داشته است. آلوی برقانی ، بومی ایران هستند و تنها در برخی از شهرستان های کشور کشت می شوند. به همین دلیل رنگ آن خاص ایران است.(تصویر شماره 5)

تصویر شماره 5، آلوی برقانی، منبع: نگارنده

رنگ آلوی ایرانی در فضای رنگی RGB از 43.9٪ رنگ قرمز، 11٪ رنگ سبز و 11٪ رنگ آبی تشکیل شده است. از ترکیب 75٪ سرخابی، 75٪ زرد و 56.1٪ سیاه در فضای CMYK هم این رنگ ایجاد می شود. مکمل رنگ آلوی ایرانی، رنگ فیروزه ای بسیار تیره است (تصویر شماره 6). (ColorHexa, n d, Persian Plum)

تصویر شماره 6، رنگ آلوی ایرانی و مکمل آن، منبع: ColorHexa

اثرات روانشناسی رنگ قرمز ایرانی و آلوی ایرانی

همانطور که گفته شد قرمز، رنگ عشق و حرارت و هیجانات را نشان می دهد. از نظر روانشناسی هر رنگ نماد های مختص خود را دارد و به این ترتیب روانشناسان به بررسی و تحلیل شخصیتی افراد با توجه به علاقه ایشان به رنگ ها و آنچه که می پوشند، می پردازند. در روانشناسی نوین، رنگ ها یکی از معیارهای سنجش شخصیت به شمار می آیند؛ چرا که هر یک تأثیر خاصی در روح و جسم هر فرد باقی می گذارند و نشانگر وضعیت روانی و جسمی وی هستند. (استوار، 1391: 18) رنگ قرمز از نظر روانشناسی یک محرک فیزیکی است. این رنگ، قدرت و عشق را بیان می کند و در سمت تاریک خود، اغلب با خونریزی همراه است و می تواند تداعی کننده خشم و زخم باشد. رنگ قرمز، متابولیسم بدن را افزایش می دهد و باعث افزایش تنفس و افزایش فشار خون می شود و همچنین اعتماد به نفس را نیز زیاد می کند. این ویژگی تحریک پذیری رنگ قرمز، می تواند افراد را آشفته و عصبانی کند در رنگ های قرمز ایرانی و آلوی ایرانی، رنگ قرمز کمی به سمت سیاه سوق پیدا می کند و در قرمز ایرانی، اثری هم از رنگ نارنجی دیده می شود. قرمز تیره نسبت به رنگ قرمز خالص، بیشتر جنبه ی قدرت را نشان می دهد چرا که هر دو ویژگی رنگ های سیاه و قرمز را تا حدودی شامل می شود. افرادی که این رنگ را بیشتر به تن میکنند، در آنها ویژگی هایی چون جاه طلبی، رهبری،

قدرت، خشم و اشتیاق بیشتر به چشم می خورد. پوشیدن عناصری با این رنگ، فرد را مسئول و قابل اعتماد و جسور نشان می دهد. از آنجایی که در رنگ قرمز ایرانی، تناژ نارنجی یافت می شود تا حدودی میتوان برخی ویژگی های رنگ نارنجی را به آن نسبت داد. این رنگ گرمی و نشاط را منتقل میکند و نشانه اشتیاق است. رنگ قرمز ایرانی، ویژگی هایی چون قدرت، گرما و شور و هیجانات را به افراد القا می کند. این رنگ گرم، خودنما بوده و در پوشش، توجه افراد را به خود جلب می کند و احساسات را برانگیخته و شخص را جسور نشان می دهد. افرادی که اعتماد به نفس بیشتری دارند، به سراغ این رنگ برای لباس خود می روند. در رنگ آلوی ایرانی، که در واقع ترکیبی از دو رنگ قرمز و قهوه ایست، کمی آرامش قهوه ای به چشم میخورد اما همچنان این رنگ با قدرت، گرمی و انرژی بخشی رنگ قرمز خودنمایی می کند.

قرمز رنگی جوان پسند بوده و نوجوانان و جوانان می توانند به سبب نشاط و انرژی که این رنگ دارد از آن در پوشش خود استفاده کنند. از طرفی هم استفاده از رنگ قرمز تیره در لباس های رسمی و پوشاک مردانه می تواند حس بزرگی، اقتدار و قدرت را منتقل کند. این رنگ با رنگ های مکمل خود جلوه ی بیشتری پیدا می کند. مکمل رنگ قرمز، رنگ سبز و در رنگ قرمز ایرانی، سبز فیروزه ای است. استفاده از رنگ های سرد و روشن در ترکیب با قرمز در پوشش تعادل ایجاد کرده و لباس قرمز را بیشتر به چشم می آورد. در کل این رنگ در پوشش می تواند معنا و مفهوم خاص و مختلفی را بازگو کند که این بستگی به روحیات و درک تاثیر روانی فرد دارد. قرمز رنگی به ارزش هزاران قصه است و بسته به موقعیت و زمینه می تواند معانی متفاوتی را شامل شود و محدود به چند کلمه نباشد.

صورتی

رنگ صورتی در واقع همان قرمز است که کمرنگ شده است. این رنگ تمام صفات رنگ قرمز را کمی ملایمتر دارا می باشد. (استوار، 1391: 25) صورتی از ترکیب رنگ اصلی قرمز با سفید به دست می آید و رنگی گرم است. این رنگ شور و اشتیاق قرمز را که با خلوص سفید ملایم شده را ارائه می دهد. هر چه صورتی پررنگ تر باشد، شور و هیجان بیشتری را منتقل می کند. این رنگ برخلاف رنگ قرمز، فاقد خشم و عصبانیت است و گرما و لطافت و عشق بی حد مرز را نشان می دهد. رنگ صورتی احترام و قدردانی را به همراه دارد و سرشار از لطافت و آرامش است.

3. صورتی ایرانی

تصویر شماره 7، رنگ صورتی ایرانی، منبع: ColorXs

صورتی ایرانی که در جهان به نام ایران شناخته می شود، ترکیبی از رنگ صورتی و سرخابی است که اولین بار در سال 1923 در ادبیات انگلیسی مورد استفاده واقع شد. این رنگ گرم از خانواده ی رنگ قرمز بوده و در کاشی کاری های دوران قاجار به وفور یافت می شود. (تصویر شماره 7)

در دوره قاجار، بیشترین حجم تزئینات مساجد را کاشی کاری ها به خود اختصاص داده است (حجازی، 1394) در هنر این دوره که هنری پر زرق و برق و رنگارنگ بوده، رنگ ها اهمیت ویژه ای داشته و کاشی کاری های آن به سبب استفاده از رنگ های گرم، در دوره های تاریخی ایران کاملا متمایز است.

کاشی های هفت رنگ در دوره قاجار، نقش چشم گیری را در تزئینات داشته و بیشتر در مساجد، عبادتگاه ها، مقبره ها و... کاربرد داشته اند. کاشی هفت رنگ در مساجد دوره قاجار چون مسجد سپه سالار تهران و نصیر ملک شیراز بکار رفته است (نیک بر، موسوی، 1393). در بناهای قاجاری شیراز، این کاشی ها بسیار مورد استفاده قرار گرفته اند. از شاخص های کاشی های هفت رنگ بناهای شیراز استفاده از رنگ های روشن نظیر صورتی، بنفش، قهوه ای و زرد تند، سبز، آبی و سفید است که در این میان نقش صورتی چشم گیر تر است. کاربرد این رنگ بیشتر معطوف به نقوش گیاهی است به طوریکه نقوش گلدانی که از عمده ترین نقوش کاشی های شیراز است، عمدتا با رنگ صورتی ایجاد شده اند (تقوی و دیگران، 1394: 1132). مسجد نصیر الملک واقع در شیراز را می توان از شاهکارهای کاشی کاری و معماری قاجاری دانست که به سبب تزئیناتش مورد توجه واقع شده است. پالت رنگی کاشی کاری مسجد نصیر ملک تنوع رنگ بسیاری دارد و رنگهای گرم بیشتر قابل مشاهده است (سیف، 1376: 55). در کاشی کاری های این مسجد بر خلاف مساجد دیگر که رنگ فیروزه ای و آبی در آن ها غالب است، رنگ صورتی بیشتر به کار برده شده و به این سبب، این مسجد، به مسجد صورتی مشهور است. (تصویر شماره 8)

تصویر شماره 8، کاشی کاری مسجد نصیر الملک شیراز، منبع: نگارنده

صورتی ایرانی در فضای رنگی RGB از 96.9٪ رنگ قرمز، 49.8٪ رنگ سبز و 74.5٪ رنگ آبی تشکیل شده است. همچنین از ترکیب 48.6٪ سرخابی، 23.1٪ زرد و 3.1٪ سیاه در فضای CMYK نیز این رنگ ایجاد می شود. مکمل صورتی ایرانی، سبز فیروزه ای ملایم است (تصویر شماره 9) (ColorHexa, n d, Persian pink). این رنگ زیبا در صنعت مد و پوشاک شهرت زیادی دارد.

تصویر شماره 9، رنگ صورتی ایرانی و مکمل آن، منبع: ColorHexa

تصویر شماره 10، رنگ رز ایرانی، منبع: Colorxs

رنگ رز ایرانی یا گل سرخی، الهام گرفته شده از رنگ زیبای گل های محمدی است و از دیگر رنگ های معروف ایرانی است (تصویر شماره 10). این رنگ از سال 1922 به بعد در زبان انگلیسی مورد استفاده واقع شد. گل محمدی یا گل سرخ، گل ملی ایران است که در سال 1374 به ثبت رسید. این گل با نام علمی Rose damascene نوعی گل رز است که منشا اصلی آن کشور های ایران، فرانسه، ترکیه، مراکش و بالکان است. گل محمدی طیف رنگی از صورتی روشن و متوسط تا سرخ روشن دارد. (محمد زاده، بی تا، کانون گیاهان ایران) از این گل در تهیه گلاب استفاده می شود.

رنگ رز ایرانی در فضای رنگی RGB از 99.6٪ رنگ قرمز، 15.7٪ رنگ سبز و 63.5٪ رنگ آبی تشکیل شده است. از ترکیب 84.3٪ سرخابی، 36.2٪ زرد و 0.4٪ مشکی در فضای CMYK نیز هم این رنگ زیبا به وجود می آید. مکمل این رنگ سبز فیروزه ای روشن است (تصویر شماره 11). (ColorHexa, n d, Persian rose)

تصویر شماره 11، رنگ رز ایرانی و مکمل آن، منبع: ColorHexa

اثرات روانشناسی رنگ صورتی ایرانی و رز ایرانی

در روانشناسی، رنگ صورتی را رنگی توأم با عشق و آرامش می دانند. این رنگ نشانه امید است و حس اطمینان، درک و دلسوزی را القا می کند. از مطرح ترین ویژگی های این رنگ لطافت و ظرافت آن است. صورتی برخلاف قرمز، فاقد خشم و پرخاشگری است و معصومیت و احساسات عاطفی را به همراه دارد. این رنگ در دنیا به عنوان رنگ عشق به حساب می آید. افرادی که کنند به این رنگ علاقه دارند، خلق و خوی آرام و مهربانی دارند و از روحیه حساسی برخوردار بوده و به دنبال مراقبت و درک و احترامند چرا که ویژگی های این رنگ در شخصیت فرد، منعکس می شود؛ اما باید در نظر داشت که استفاده ی بیش از حد از این رنگ با ویژگی های مثبت زیادش، می تواند اثر معکوس ایجاد کند و فردا را بیش از حد احساسی و ساده لوح و بدون اعتماد به نفس و اراده نشان دهد.

از آنجا که خشم و هیجان و پرخاشجویی در مقابل این رنگ شانس ندارند، استفاده از آن در پوشش لطافت و شادی را منتقل می کند. با وجود اینکه رنگ ها جنسیت ندارند، صورتی به خاطر ظرافت و ملایم بودنش در پوشاک بانوان بیشتر مورد استفاده قرار می گیرد. صورتی با زنانگی و سبکی خود جذابیت بی پایانی دارد. این رنگ که به عنوان رنگی ملایم و لطیف در نظر گرفته می شود، تعادل ایده آلی بین ظرافت و منحصر بودن ایجاد می کند. انرژی پرشور آن باعث می شود که افزودنی عالی در استایل برای هر محیط صمیمی باشد. (Color Meaning, n d, pink color meaning) صورتی تداعی کننده، دوران کودکی و معصومیت بچه هاست؛ به این سبب نماد جوانی، بازیگوشی و سلامتی محسوب می شود. این رنگ به عنوان نماد جنبش حمایت از تحقیقات سرطان سینه استفاده می شود و آن را رنگ شاد و بی گناه می دانند. هرچه صورتی کمرنگ تر باشد، ظریف تر و ملایم تر بوده و هرچه تند تر شود و به سمت سرخابی و قرمز سوق پیدا کند، موجب برانگیختگی احساسات و شور و اشتیاق می شود. با این اوصاف رنگ رز ایرانی، پر شور تر و رنگ صورتی ایرانی لطیف تر است. رنگ رز ایرانی به سبب گرمی بیشتری که القا می کند، نماد عشق پرشور دانست. استفاده از این رنگ در هر آیتمی از پوشش، مورد توجه واقع می شود اما رنگ صورتی ایرانی نسبت به رز ایرانی، آسیب پذیر تر بوده و بیشتر حس آرامش را منتقل می کند تا شور و اشتیاق. استفاده بیش از حد از صورتی، مخصوصا در تناژ کم رنگ تر می تواند فردا را ضعیف و نابالغ نشان دهد. چون این رنگ به وضوح احساسات را نشان می دهد، در استفاده از آن در پوشش باید به دقت به خرج داده شود. مکمل صورتی بسته به شدت روشنی و تیرگی آن، می تواند رنگ های سبز با شدت کم و زیاد را شامل شود. در رنگ صورتی ایرانی، سبز فیروزه ای ملایم و در رنگ رز ایرانی، سبز فیروزه ای روشن با هم ست می شوند. در پوشش، رنگ قهوه ای در کنار صورتی، می تواند استایل را سنگین نشان دهد. سفید و کرم در کنار صورتی حس جوانی را منتقل می کند و این رنگ در ترکیب با آبی احساس خنکی را ایجاد می کند.

در کل، صورتی رنگ آرامش بخش توأم با عشق فراوان بوده و احساسات مثبت و امید را در شخص جاری می سازد. این رنگ از زیبایی فوق العاده ای برخوردار بوده و می تواند حس امید به زندگی و آرامش اعصاب و روان را به افراد القا کند.

نارنجی

نارنجی که ترکیبی از زرد و قرمز است، از نظر درخشندگی، حداکثر فعالیت را دارد. این رنگ پرتو افکنی خورشید در کره خاکی است. حداکثر گرما و انرژی فعال، در نارنجی متمایل به قرمز به چشم می خورد. نارنجی شاد، به وضوح غرور و خودنمایی را بیان می کند. (ایتن، 1961م: 173) این رنگ گرم که رنگی ثانویه بوده، دارای طیف های متنوعی است و در کل رنگی پر انرژی و شادی است. نارنجی، انرژی رنگ زرد و شور و هیجان رنگ قرمز را در خود جای داده و سرشار از گرما و اشتیاق است. این رنگ

قدرتمند، می تواند باعث افزایش متابولیسم بدن شده و سطح انرژی را افزایش دهد. سر زندگی، تحرک، شجاعت و شکوه و شور از ویژگی هایی است که در نارنجی نهادینه شده است. هر طیف آن، می تواند ویژگی منحصر به فرد خود را داشته باشد و مفهوم خاص خود را منتقل کند.

این رنگ وقتی با سفید مخلوط شود، خصوصیت خود را از دست می دهد، در مخلوط با سیاه، خفه و کم حرف می شود و به سوی قهوه ای مرده متمایل می شود. (همان، 173) انواع نارنجی با مخلوط شدن در سایه های مختلف خاکستری ساخته می شود.

5. نارنجی ایرانی

تصویر شماره 12، رنگ نارنجی ایرانی، منبع: Colorxs

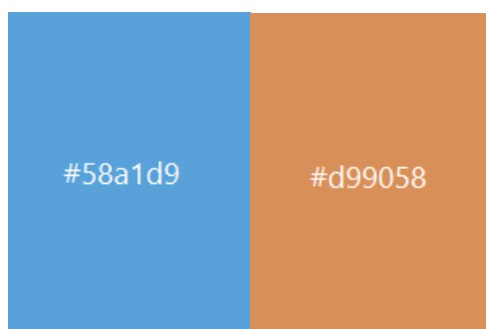
نارنجی ایرانی یا رنگ اخراپی پررنگ از دیگر رنگ هایی است که با پسوند ایرانی شناخته می شود. این رنگ ترکیبی از نارنجی و قهوه ای است و کمی به سمت کرم هم سوق پیدا میکند (تصویر شماره 12). نارنجی ایرانی اولین بار در سال 1892 در انگلستان به ثبت رسیده است. این رنگ از دیرباز در صنعت رنگرزی، قالی بافی و سفالگری ایرانی به کار برده می شده است. همچنین تیره ای از گربه های اصیل پرشین نیز با نام این رنگ در نیا شناخته می شوند.

Orange Persian Cat یا گربه نارنجی پرشین، دسته ای از گربه های پرشین است که در سایه های ملایم، از نارنجی طلایی تا نارنجی مایل به کرم یافت می شود. این گربه ها به دلیل ظاهر جذاب و شخصیت مهربانشان از محبوبیت زیادی برخوردارند (تصویر شماره 13). (Hepper, n d, Orangr Persian fact)

تصویر شماره 13، گربه پرشین نارنجی، منبع: Jose Manuel, Pixabay

نارنجی ایرانی در فضای رنگی RGB از 85.1٪ رنگ قرمز، 56.5٪ رنگ سبز و 34.5٪ رنگ آبی تشکیل شده است. از ترکیب 33.6٪ سرخابی، 59.4٪ زرد و 14.9٪ مشکی در فضای CMYK نیز این رنگ به وجود می آید. نارنجی ایرانی رنگی گرم بوده و مکمل رنگ آبی ملایم است (تصویر شماره 14). (ColorHexa, n d, Persian orange)

تصویر شماره 14، رنگ نارنجی ایرانی و مکمل آن، منبع: ColorHexa

اثرات روانشناسی رنگ نارنجی ایرانی

از نظر روانشناسی نارنجی رنگی پر انرژی بوده و روحیه را تقویت می کند. همچنین باعث تقویت توانایی عاطفی شده و ناامیدی و غم را کاهش می دهد. این رنگ سرشار از انگیزه بوده و حس اعتماد به نفس و رقابت و هیجان را بهبود می بخشد. نارنجی، رنگی اجتماعی بوده و به دور از تاثیر بد افراد را به ماجراجویی و شجاعت تشویق می کند. این رنگ فعال و پر شور، نماد شیفتگی، خلاقیت، قدرت، موفقیت، عزت و جذابیت است. افرادی که به این رنگ علاقه دارند، بسیار اجتماعی هستند و در تعاملاتشان، زود جوشند.

نارنجی دستگاه عصبی را تحریک می کند و موجب شفافیت و روشنی ذهن می شود و محرک اشتها است. این رنگ حافظه را تحریک می کند و جریان اکسیژن رسانی به مغز را افزایش می دهد. (استوار، 1391: 20) نارنجی تیره، به اندازه نارنجی خالص تهاجمی نیست و می تواند تداعی کننده روزهای پاییزی باشد. این رنگ در تناژ تیره میتواند حس بی اعتمادی و فریب را القا کند. با وجود اینکه، نارنجی رنگی پر شور و هیجان است؛ افراد در استفاده از آن می توانند تند و خسته کننده به نظر برسند. نارنجی

ایرانی، نارنجی ای تیره بوده که مایل به قهوه ای و کرم است. این رنگ از هیجان و انرژی کمری نسبت به نارنجی خالص برخوردار است و از آنجا که بیشتر به کرم و قهوه ای نزدیک است، خصوصیات آن رنگ ها را نیز تا حدودی شامل می شود. این رنگ گرم، می تواند حس آرامش و وقار را منتقل کند. همچنین رنگی قدرتمند بوده و فرد را اجتماعی نشان می دهد. نارنجی، به سبب گرمی و زنده بودنش، رنگی جوان پسند بوده و می تواند امید، انگیزه و مثبت اندیشی را شعله ور کند. این رنگ به عنوان یکی از شاد ترین رنگ ها معرفی می شود و امنیت و قدرت را نیز ارائه می دهد. استفاده از آن در پوشش، فرد را جسور، فعال و پرشور نشان داده و باعث افزایش تاثیر گذاری فرد و خلاق نشان دادن او می شود. این رنگ شخص را اجتماعی تر نشان داده و روابط وی را بهبود می بخشد. مکمل نارنجی، رنگ آبی خالص بوده و مکمل نارنجی ایرانی، آبی ملایم است. استفاده از این دو رنگ در پوشش، جذابیت این رنگ را بیشتر می کند. همچنین می توان با رنگ های خنثی را همراه با نارنجی در استایل به کار برد. درکل، نارنجی رنگی سرشار از گرما و صمیمیت بوده و شور و هیجان را به مخاطب القا می کند. این رنگ تداعی کننده شعله های گرم آتش، پرتو نورانی خورشید و روزهای پاییزی است.

سبز

سبز حد فاصل زرد و آبی است و یکی از رنگ های ثانویه است که از مخلوط دو رنگ اصلی پدید می آید. سبز رنگ دنیای گیاهان است و وقتی نور خورشید به زمین می تابد، هوا و آب و عناصر، خود را رها می سازند، آنگاه سبز به وجود می آید. (ایتن، 1961م: 172) رنگ سبز به معنای تعادل، طبیعت، بهار و تولد دوباره است. این رنگ رایج ترین رنگ در دنیای طبیعی بوده و سرشار از تازگی، شکوه و راحتی است.

ثمر بخشی، رضایت، آرامش و امید، ارزش های اکسپرسیوی سبز هستند که خود ترکیبی از ایمان و خرد است. اگر سبز به سوی زرد تمایل پیدا کند، به ما احساس جوانی و نیروی بهاری طبیعت را منتقل می کند. اگر سبز به آبی گرایش پیدا کند بخش معنوی آن تقویت می شود. (همان، 172) این رنگ در طیف های مختلف خود می تواند، معانی متفاوتی را شامل شود اما همواره ملموس ترین معنی خود یعنی طراوت و تازگی را حفظ می کند.

6. سبز ایرانی

تصویر شماره 15، رنگ سبز ایرانی، منبع: Colorxs

سبز ایرانی از معروف ترین رنگ های شناخته شده ی ایرانی است؛ چرا که این رنگ به رنگ سنگ فیروزه است و این سنگ از رایج ترین سنگ ها در هنر ایرانی است و معروفیت و محبوبیت آن بر هیچ ایرانی ای پوشیده نیست. این رنگ در رگه های درون سنگ مرمر، در فیروزه کوبی، کاشی کاری و صنعت فرش و زیور آلات کشور به چشم می خورد. این رنگ ملی در سال 1891 در انگلستان با نام سبز ایرانی به ثبت رسیده است. سبز ایرانی، سبز تیره ی مایل به خاکستری است و کمی به آبی میل پیدا میکند.(تصویر شماره 15)

رنگ سبز متمایل به آبی، حالت روحانیت را نشان می دهد. سبز رنگ حرم پیامبر(ص) است و روایت است که در هنگام نزول وحی، افق آسمان به رنگ سبز نمایان شده است. رنگ سبز رنگ زندگی و زیستن است. ایرانیان از دوره پیش از اسلام به قداست فیروزه ای معتقد بودند. این رنگ را می توان در کاشی های کان هایی چون تخت جمشید ملاحظه کرد. به نظر آن ها فیروزه ای دید را قوی کرده و عزت و سلامت نفس می آورد. رنگ سبز، در فرهنگ ایرانی از جایگاه والایی برخوردار بوده و آن را سمبل تقدس و پرهیزکاری، باغ ها، بهشت و طبیعت می دانند (تصویر شماره 16). رنگ هایی از سبز گرفته تا آبی و فیروزه ای ها همه گام هایی که بسیار نزد ایرانیان عزیزند.(هانری استرلین، 1377: 93)

تصویر شماره 16، گنبد فیروزه ای اصفهان، منبع: محسن هیئتیان

سبز ایرانی در فضای رنگی RGB از 65.1٪ رنگ سبز و 57.6٪ رنگ آبی تشکیل شده است. این رنگ از ترکیب 100٪ فیروزه ای، 11.4٪ رنگ زرد و 34.9٪ رنگ سیاه در فضای CMYK هم ایجاد می شود. مکمل این رنگ زیبا را می توان قرمز تیره دانست (تصویر شماره 17). (ColorHexa, n d, Persian Green)

تصویر شماره 17، رنگ سبز ایرانی و مکمل آن، منبع: ColorHexa

اثرات روانشناسی رنگ سبز ایرانی

سبز رنگ طبیعت، جز رنگ های سرد بوده و بعد از آبی پرطرفدارترین رنگ جهان شناخته می شود. این رنگ هم مثل رنگ های دیگر طیف های مختلفی را شامل می شود و ویژگی های خاص خود را دارد. از نظر روانشناسی، سبز متعادل کننده ی احساسات و قلب است. رشد و زندگی، امید، باروری، آرامش و صلح طلبی از خصوصیات این رنگ است. سبز که از ترکیب دو رنگ آبی و زرد به وجود می آید، تعادلی بین احساسی بودن آبی و منطق رنگ زرد را دارا می باشد. رنگ سبز، خشم را کاهش می دهد و اختلافات و مشاجره را خنثی می کند. این رنگ، رنگ همدردی و درک بوده و با طراوتش نگرشی مثبت را به زندگی ارائه می کند. رنگ سبز باعث تسکین درد، درمان افسردگی، حس آزادی و خویشتن داری و همچنین ایجاد آرامش روحی و روانی می شود. این رنگ را می توان نماد ثروت هم در نظر گرفت. سبز در طیف های روشن، با شور و حس و حال جوانی همراه است و تولد و رویش را در خود دارد اما از طرفی هم می تواند خامی و بی تجربگی را نشان دهد. طیف های سبز تیره، با طمع، جاه طلبی و گاه حسادت همراه

است و در مواردی می تواند تداعی کننده غم و اندوه باشد. بسته به نوع کاربرد رنگ، آنها می توانند معانی مختلفی به خود بگیرند ولیکن غالباً چیزی که در نگاه اول به رنگ سبز، به ذهن خطور می کند، تازگی و طراوت این رنگ است. رنگ سبز ایرانی، نه خیلی روشن است و نه خیلی تیره؛ این رنگ که مقدار تقریباً مساوی از سبز و آبی را در خود دارد، ویژگی های این دو رنگ را نیز شامل می شود. سبز ایرانی یا سبز فیروزه ای، رنگی سرزنده و آرامبخش بوده و به دلیل اینکه کمی به سمت سبز تیره میل پیدا میکند، دارای پختگی و قدرت است. در روانشناسی رنگ فیروزه ای با ویژگی قدرت تفکر و مسئولیت پذیری می دانند. این رنگ سرشار از حس اعتماد به نفس، ایمان بخشنده، صداقت و پاکی است. در ایران و دین اسلام برای رنگ سبز، ارزش بسیاری قائلند چرا که این رنگ را مقدس و محترم می دانند. استفاده از رنگ سبز در پوشش، فرد را با اعتماد به نفس جلوه داده و ظاهر را طبیعی تر نشان می دهد. این رنگ از طرف جامعه پذیرفته شده تر است پس با پوشیدن این رنگ شخص دوست داشتنی تر به نظر می رسد. افراد جوان بیشتر به سراغ این رنگ می روند چرا که نشان دهنده بازگوشی، جوانی و ساده لوحی است. طیف های تیره تر رنگ سبز در پوشش، این ناپختگی را کمتر نشان می دهند. این رنگ در تضاد با رنگ قرمز بوده و در مقابل شور و انرژی قرمز، سبز به لطافت و آرامش می پردازد.

آبی

آبی نیز یکی دیگر از سه رنگ اصلی است و در رنگ خالص آن اثری از زرد و قرمز در آن مشاهده نمی شود. آبی از نظر خصلت مادی، منفعل است. در عوض از نظر نمایش معنوی، رنگی فعال است. آبی همیشه سرد است و در خود رفته و درون گراست. نیروی این رنگ، شبیه نیروی طبیعت در زمستان است. (ایتن، 1961م: 171) آبی رنگی آرام و با ثبات است. این رنگ به عنوان رنگی مورد اعتماد، متعهد و قابل اطمینان شناخته می شود و در کنار حس آرامشی که منتقل می کند، دارای جدیت خاصی است. آبی همیشه سایه را نشان می دهد و در منتهای شکوه و جلال خود، میل به تاریکی دارد. اروپاییان آبی را تجلی گر ایمان می دانند و چینی ها آن را به عنوان مظهر جاودانگی در نظر می گیرند. وقتی آبی تیره شود حالت خرافات، ترس، غم و نیستی را تجسم می بخشد ولی همیشه به عالم برتر اشاره دارد. (همان، 171) این رنگ همواره در ارتباط با آسمان و آب بوده و رنگ پرستش، حقیقت، صداقت و نرمی و ملایمات است.

7. آبی ایرانی

تصویر شماره 18، رنگ آبی ایرانی، منبع: Colorxs

آبی ایرانی یا لاجوردی از محبوب ترین رنگ های ایرانی به شمار می رود و کاربرد چشم گیری در حوزه صنایع و هنر ایران داشته است. این رنگ از سنت کاشی کاری ایرانی الهام گرفته شده است. در کاشی کاری های مساجد اصفهان این رنگ به وفور یافت می شود. به دلیل وجود معادن لاجورد در ایران و افغانستان، این رنگ از گذشته تا کنون در هنر ایرانی بسیار مورد استفاده واقع شده است. آبی ایرانی با نام های آبی کاربنی و آبی شالی نیز در ایران شناخته می شود. این رنگ نخستین بار در سال 1699 در انگلیس به کار برده شده است (تصویر شماره 18).

آبی، گستردگی و وسعت آسمان پهناور را برای افراد به یاد می آورد. این رنگ نشانه ی صلح و در خیلی از فرهنگ ها رنگ معصومیت و بی گناهی شناخته می شود. نور آبی در طراحی داخلی آرامش بخش است و حس آرامش را به افراد می بخشد. آبی همواره متوجه درون است و جنبه های گوناگون روح آدمی را نشان می دهد. این رنگ در معماری سنتی ایران بسیار به کار گرفته شده است. در بسیاری از طراحی های داخلی و همچنین مساجد از کاشی های آبی فیروزه ای استفاده می شدند تا حس آرامش و همچنین زیبایی هماهنگ با خلق و خوی ایرانی ها را برای فضاهایی که در اختیار دارند به ارمغان بیاورند. (مهندسین معماربادگیر، 1397، شناخت رنگ ها در معماری ایرانی) آبی به دلیل سکوت و آرامش اسرار آمیزش در تابلوهای مذهبی مسیحیت و بناهای اسلامی کاربرد ویژه ای دارد و نشان از فروتنی، ایمان و اعتقاد، اعتماد و مقاومت دارد. (زرکش، 1380: 33) رنگ در اسلام پرمایه و غنی از فحوای عمیق باطنی و تمثیلی یا قدسی و معنوی است. به همین دلیل رنگ در معماری اسلامی با هستی شناسی و حیانی کلام قرآن درهم تنیده است. (ملاصالحی، 1385: 15) از آنجا که رنگ آبی تداعی کننده آسمان، قدرت، آگاهی و عالم عرفان است، این رنگ از عمده ترین رنگ ها در کاشی کاری ها، دیوارها، محراب و گنبد مساجد است (تصویر شماره 19). رنگ کاشی ها از لاجورد گرفته می شده که دارای رنگ های خانواده آبی است. (پیرنیا، 1383: 283) آبی ایرانی یا آبی لاجوردی که در کاشی کاری بیشتر مساجد ایران از جمله مسجد امام اصفهان مورد استفاده واقع شده، شناخته شده ترین رنگ در بین ایرانی ها است.

تصویر شماره 19، مسجد امام اصفهان، منبع: پریسا گندمانی

آبی ایرانی در فضای رنگی RGB از 11٪ رنگ قرمز، 22.4٪ رنگ سبز و 73.3٪ رنگ آبی تشکیل شده است. این رنگ در فضای CMYK از ترکیب 85٪ فیروزه ای، 69.5٪ سرخابی و 26.7٪ سیاه به وجود می آید. مکمل این رنگ، زرد پُر است (تصویر شماره 20). (ColorHexa, n d, Persian Blue).

تصویر شماره 20، رنگ آبی ایرانی و مکمل آن، منبع: ColorHexa

8. آبی لاجوردی میانه

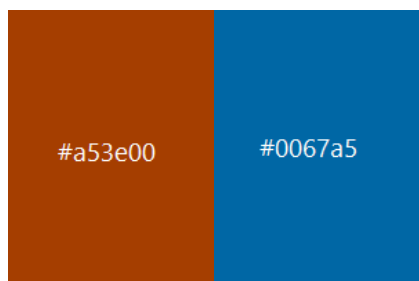
تصویر شماره 21، رنگ آبی لاجوردی میانه، منبع: Colorxs

این رنگ هم از دیگر رنگ های ثبت شده با نام ایران است که در زیر مجموعه آبی ایرانی قرار می گیرد(تصویر شماره 21). این رنگ همان آبی لاجوردی است که از میزان شدت آن کاسته شده است. از این رنگ هم در کاشی کاری و فرش بافی ایرانی بسیار استفاده شده است(تصویر شماره 22). پارچه فروشان ایرانی به رنگ آبی لاجوردی میانه، آبی ایتالیایی نیز می گویند.

تصویر شماره 22، گنبد مسجد جامع عباسی اصفهان، منبع: مصطفی آقایی

آبی لاجوردی میانه در فضای رنگی RGB از 40.4٪ رنگ سبز و 64.7٪ رنگ آبی تشکیل شده است. از ترکیب 100٪ فیروزه ای، 37.6٪ سرخابی و 35.3٪ سیاه هم این رنگ در فضای CMYK ایجاد می شود. مکمل این رنگ، نارنجی تیره مایل به قهوه ایست (تصویر شماره 23). (ColorHexa, n d, Medium Persian Blue)

تصویر شماره 23، رنگ آبی لاجوردی میانه و مکمل آن، منبع:ColorHexa

اثرات روانشناسی رنگ آبی ایرانی و آبی لاجوردی میانه ایرانی

همانطور که ذکر شد آبی رنگ ایمان، اعتماد، وفاداری، حکمت، تقوا، قدرت و آرامش است. تنوع زیاد در طیف رنگی آبی، موجب شده که این رنگ پرطرفدار و متداول ترین رنگ جهان شناخته شود. رنگ آبی باعث کاهش فشار خون و ضربان قلب شده و می تواند دمای بدن را کاهش و تنفس را کند، کند. از آنجایی که آبی رنگی سرد است آن را نماد اعماق روان انسان می دانند و همچنین می تواند نماد افسردگی هم باشد. با این وجود، این رنگ مملو از حس آرامش و اعتماد است. آبی هرچه روشن تر باشد آرامش، شفا، سلامتی، درک و نرمی را نشان می دهد و هرچه تیره تر باشد، صداقت، قدرت و دانش را بازگو می کند.

آبی رنگ حضرت لایتناهی است و با رحمت هم معنا است زیرا رحمت همه چیز را فرا می گیرد. نماد اصلی این نامتناهی آسمان است که همه چیز را فرا گرفته است. اسم الهی مناسب این مقام یعنی الرحمن به معنای بسیار پر مهر و رحمت است. در نماد بودن برای رحمت بی انتها، دریا نیز متعالی خود آسمان است که رنگ آن را می گیرد و بر صورت آسمان می نماید. آبی نماد بی کرانگی است. (مارتین لنینگر، 1377: 77,76) رنگ آبی عمقی دارد که آدمی را به بی نهایت و به جهانی خیالی و دست نیافتنی می برد، قدرتش در کنش پذیری است و نیرویی آرام بخش است. آبی روان را با امواج ایمان به مسافرت بی انتهای روح سوق می دهد. آبی به مفهوم ایمان است. (هنر و معماری مساجد به کوشش دبیرخانه ستاد عالی هماهنگی و نظارت بر فرهنگی و هنری مساجد، 1384: 564) این رنگ آرام در مواقعی تداعی کننده احساسات تهدید آمیز و ترس و بی قراری است. استفاده بیش از حد از رنگ آبی می تواند احساس سردی، افسردگی و غم و تاریکی را القا کند.

این رنگ در پوشش، در بین مردان محبوب تر از زنان واقع شده است اما با این وجود رنگی مناسب و محبوب در بین تمامی سنین چه مرد و چه زن است. رنگ آبی در پوشش، فرد را باهوش و آرام نشان داده و در بین مردم صمیمی تر به نظر می رسد. آبی در طیف های روشن تر بیشتر برای افراد در سنین پایین تر و جوانان مناسب است چرا که حس جوانی و دوستی و وفاداری را منتقل می کند. طیف های تیره تر آبی که آبی های ایرانی را نیز شامل می شود، در پوشش اقتدار، اعتماد، هوش و قدرت را القا می کند. هرچه آبی تیره تر می شود، در بین بزرگسالان بیشتر مورد پسند واقع می شود. این رنگ با سایر رنگ ها به خوبی ترکیب می شود و می تواند استایلی زیبا ایجاد کند. مکمل آبی خالص نارنجی بوده و در طیف های دیگرش با طیف رنگ هایی از زرد تا نارنجی ست می شود. در کل آبی رنگی خنک و محبوب بوده و حضوری آرام دارد.

بنفش از ترکیب دو رنگ آبی و قرمز به دست می آید. بنفش خالص رنگی است که نه به قرمز و نه به آبی متمایل شود. این رنگ، رنگ نا آگاهی، رمز و راز، گیرایی و گاهی غم است که بنا به کنتراست، ممکن است رنگ ارباب و وحشت نیز باشد. (ایتن، 1961م: 174) این رنگ به عنوان رنگی قدرتمند و سلطنتی نیز شناخته می شود و بیشتر به عنوان نماد سحر و جادو، ثروت و اصالت به شمار می رود. این رنگ حس اعتبار و ارزش را منتقل می کند.

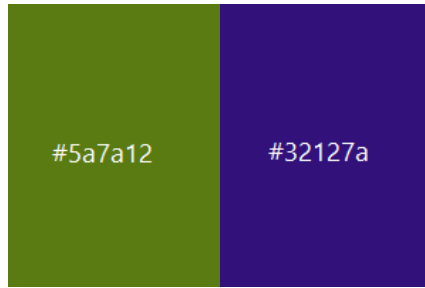
اگر بنفش در سطح وسیع ظاهر شود به خصوص وقتی به ارغوانی متمایل شود، به وضوح وحشت را القا می کند. بنفش رنگ تقواست و اگر تیره و خفه باشد، رنگ خرافات و سیاه می شود. همین که بنفش روشن شود، به رنگی ظریف و دوست داشتنی مبدل می شود که ما را افسون می کند. (همان، 174)

9. نیلی ایرانی

تصویر شماره 24، رنگ نیلی ایرانی، منبع: Colorxs

رنگ آبی نیلی ایرانی یا بنفش نیلی، رنگی از خانواده ی رنگ های ایرانی است که نخستین بار در سال 1912 مورد استفاده قرار گرفت. اگرچه این رنگ از خانواده ی آبی ایرانی محسوب می شود ولیکن امروزه در زبان فارسی با نام بنفش شناخته می شود (تصویر شماره 24). این رنگ هم مانند آبی لاجوردی و میانه در کاشی کاری و سفالگری ایرانی پرکاربرد بوده است. نیلی ایرانی در فضای رنگی RGB از 19.6٪ رنگ قرمز، 7.1٪ رنگ سبز و 47.8٪ رنگ آبی تشکیل شده است. این رنگ در فضای CMYK از ترکیب 59٪ فیروزه ای، 85.2٪ سرخابی و 52.2٪ سیاه هم به وجود می آید. مکمل این رنگ سرد، سبز تیره است. (تصویر شماره 25)

تصویر شماره 25، رنگ نیلی ایرانی و مکمل آن، منبع: ColorHexa

اثرات روانشناسی رنگ نیلی ایرانی

از نظر روانشناسی رنگ بنفش، خشم را کاهش داده و اضطراب را بهبود می بخشد. این رنگ یک رنگ روحانی بوده و از لحاظ سطح آهی و تفکر روحی و معنوی در بالاترین سطح است. غرور، سلطنت، عظمت، استقلال، ثروت و خلاقیت از ویژگی های این رنگ به شمار می رود. بنفش روشن احساسات رمانتیک را تشویق می کند و هرچه بنفش تیره تر می شود، احساسات غم انگیز و ناامیدی را ایجاد می کند و همچنین نماد غرور باشد. از آنجا که نیلی ایرانی رنگی بین آبی تیره و بنفش تیره است، ویژگی های هر دو رنگ را تا حدودی شامل می شود. استفاده از این رنگ در پوشش می تواند اصالت رنگ بنفش و اقتدار و قدرت رنگ آبی را به مخاطب منتقل کند. آبی نیلی برای سنین بزرگسال مناسب تر بوده چرا که گرفتگی این رنگ از شور و ظرافتی که آبی روشن و بنفش روشن ایجاد می کند، به دور است.

جدول شماره 2، جمع بندی رنگ های ایرانی و ویژگی های آن ها، منبع: نگارنده

جمع بندی

رنگ ها در زندگی ما بسیار پر اهمیت واقع شده اند و بدون وجود آن ها، زندگی بی معنی می شود. از آنجا که رنگ ها از قدرت زیادی برخوردارند و تاثیر فراوانی در افراد ایجاد می کنند، شناخت درست از آن ها و درک ویژگی و اثرات روانشناختی شان به استفاده ی صحیح از آنها و ارتباط با پیرامونمان کمک می کند. شناخت ماهیت رنگ و اثرات مثبت و منفی آن، منجر به کنترل تاثیرات فیزیکی و روانی در افراد می شود (جدول شماره 2). با این وجود، شناخت و استفاده صحیح رنگ هایی که مختص سرزمینان هستند، علاوه بر درک درست از ویژگی ها و کاربردها، به پیشرفت هنر و فرهنگ جامعه ی ایرانی کمک می کند. با توجه به بررسی های انجام گرفته، رنگ قرمز ایرانی، ویژگی هایی چون قدرت، گرما و شور و هیجانات را به افراد القا می کند و در پوشش، توجه افراد را به خود جلب می کند. در رنگ آلوی ایرانی، که در واقع ترکیبی از دو رنگ قرمز و قهوه ایست، قدرت، گرمی و انرژی بخشی به چشم می خورد. رنگ صورتی ایرانی، ظرافت و لطافت را به همراه دارد و رنگی معصوم است. رنگ رز ایرانی، که از نام گل محمدی برگرفته شده است، پر شور تر بوده و گرمی بیشتری را منتقل می کند. نارنجی ایرانی، نارنجی ای تیره، مایل به قهوه ای و گرم است و می تواند حس آرامش و وقار را نشان دهد؛ همچنین به سبب قدرتمندی این رنگ، شخص، فردی اجتماعی به نظر می رسد. سبز ایرانی یا سبز فیروزه ای، رنگی سرزنده و آرامبخش بوده و به دلیل اینکه کمی به سمت سبز تیره میل پیدا

رنگ مکمل	ویژگی منفی	ویژگی مثبت	کد	رنگ
فیروزه ای	خشم، پرخاشگری، خطر و انتقام	قدرت، انرژی، اشتیاق، اعتماد به نفس	#cc3333	قرمز ایرانی (Persian Red)
فیروزه ای بسیار تیره	آشفته‌گی، خشم	انرژی بخشی، قدرت، گرمی	#701c1c	آلوی ایرانی (Persian Plum)
سبز فیروزه ای ملایم	ضعف، نابالغ بودن	عشق، امید، آرامش، معصومیت	#f77fbe	صورتی ایرانی (Persian Pink)
سبز فیروزه ای روشن	بی اعتماد، احساسی	عشق پر شور، شادی، جوانی	#fe28a2	رز ایرانی (Persian Rose)
آبی ملایم	خسته کننده، حس فریب	اجتماعی بودن، وقار، گرمی و سرزندگی	#d99058	نارنجی ایرانی (Persian Orange)
قرمز تیره	حسادت، طمع، مادی گرایی	آزادی، جوانی، تازگی و تولد	#00a693	سبز ایرانی (Persian Green)
زرد پر	افسردگی، غم	قدرت، ایمان، آرامش	#1c39bb	آبی ایرانی (Persian Blue)
نارنجی تیره	سردی، ترس	وفاداری، اعتماد، حکمت	#0067a5	آبی لاجوردی میانه (Medium Persian Blue)
سبز تیره	گرفتگی، ناامیدی	قدرت، اقتدار، اصالت	#32127a	نیلی ایرانی (Persian Indigo)

میکنند، دارای پختگی و قدرت است. آبی ایرانی و آبی لاجوردی میانه از طیف های تیره آبی خالص به شمار می روند و در پوشش اقتدار، اعتماد، هوش و قدرت را القا می کنند. نیلی ایرانی رنگی بین آبی تیره و بنفش تیره است و می تواند اصالت رنگ بنفش و اقتدار و قدرت رنگ آبی را به مخاطب منتقل کند. ویژگی هر رنگ، آن را از دیگری متمایز کرده و شناخت درباره اثری که ایجاد می کند، می تواند درک صحیحی از ماهیت آن رنگ و کاربردش به ما بدهد. در این پژوهش به شناخت و بررسی رنگ های ایرانی پرداخته شد و ویژگی هر رنگ و تأثیری که در پوشش ایجاد می کند، ذکر شد. بدین سبب می توان نتیجه گرفت که مطالعه درباره این ویژگی ها و تأثیراتشان، گامی است برای شناخت بیشتر پیرامون و همچنین هنر ایرانی. رنگ ها رابط انسان با جهانند و درک اثرات آن ها می تواند به این ارتباط تداوم ببخشد. با توجه به نتایج این پژوهش و درک بهتر تأثیر رنگ ها بر مخاطب، در جهت بهره گیری آن در هنر ایرانی به صورت کلی می توان استفاده کرد، مانند استفاده از آن در رنگ های به کار رفته در صنایع دستی و هنر های نمایشی. اما به صورت اختصاصی می توان با بهره گیری از نتایج این پژوهش در صنعت پوشاک و توجه بیشتر به موارد روانشناسی رنگ ها در پوشش و صنعت پوشاک، باعث پیشرفت صنعت پوشاک ایرانی و همچنین ارتقاء و ماندگاری هنرهای اصیل ایرانی و پوشاک ایرانی شد. این پژوهش می تواند زمینه ای برای شناخت بیشتر رنگ های اصیل ایرانی ایجاد کند و قدمی برای شناخت و پژوهش بیشتر درباره هنر کشورمان و جایگاه جهانی آن باشد.

منابع

استوار، مسیب، (1391)، کتاب الکترونیکی رنگ، <http://KetabFarsi.ir>

استیرلن، هانری، (1377)، کتاب اصفهان تصویر بهشت، ترجمه جمشید ارجمند، تهران، نشر فروزان روز.

ایتن، یوهانس، (1961م)، کتاب هنر رنگ، ترجمه عربعلی شروه، تهران، انتشارات یساولی.
پیرنیا، محمدکریم، (1383)، کتاب سبک شناسی معماری ایرانی، تهران، نشر سروش دانش.
تقوی، عابد، موسوی حاجی، سید رسول، آگنجی شیرازی، نازآفرین، (1394)، تحلیل و بررسی مضامین کاشی کاری شده ابنیه عصر قاجار شیراز، مجموعه مقالات اولین همایش ملی معماری ایرانی اسلامی، آبان 1394.
حجازی، فاطمه، (1394)، هم نشینی رنگ ها در تزئینات کاشی کاری بنای مسجد نصیر الملک، کنفرانس بین المللی علوم و مهندسی، اسفند 1394.

دبیرخانه ستاد عالی هماهنگی و نظارت بر کانون فرهنگی و هنری مساجد، (1384)، هنر و معماری مساجد، تهران، رسانه.

سایت فرش روز کاشان، بی تا، <https://www.farsherooz.com/most-used-carpet-training-articles/249--red-carpet.html>

سیف، هادی، (1376)، نقاشی روی کاشی، تهران، انتشارات سروش.

علی اکبر زاده، مهدی، (1370)، روانشناسی رنگ ها، تربیت شماره 61.

لینگز، مارتین، (1377)، کتاب هنر خط و تذهیب قرآنی، ترجمه مهرداد قیومی بیدهندی، تهران، نشر گروس.

محمد زاده، بی تا، کانون گیاهان ایران،

<https://www.tabiat.ir/page/5857/%D9%85%D8%B9%D8%B1%D9%81%DB%8C-%DA%AF%D9%84-%D9%85%D8%AD%D9%85%D8%AF%DB%8C>

ملاصالحی، (1385)، تاملی در پاره ای از ویژگی های مقوله زیبایی شناسی ظرافت و برخی از صور آن در عهد صفوی، مجله گلستان هنر، شماره 3، 11_25.

موسوی، سید رسول، نیک بر، مازیار، (1393)، کتاب هنرهای کاربردی دوره اسلامی، تهران، نشر سمت.

مهندسین معماربادگیر، (1397)، شناخت رنگ ها در معماری ایرانی، <http://badgir.info/%D8%B1%D9%86%DA%AF-%D8%AF%D8%B1-%D9%85%D8%B9%D9%85%D8%A7%D8%B1%DB%8C-%D8%B3%D9%86%D8%AA%DB%8C/>

نصر، سید حسین، (1370)، کتاب هنر و جاودانگی، ترجمه محمد آوینی، تهران، نشر برگ.

ColorHexa, n d, Medium Persian Blue, <https://www.colorhexa.com/0067a5>

ColorHexa, n d, Persian Blue, <https://www.colorhexa.com/1c39bb>

ColorHexa, n d, Persian Green, <https://www.colorhexa.com/00a693>

ColorHexa, n d, Persian Indigo, <https://www.colorhexa.com/32127a>

ColorHexa, n d, Persian Orange, <https://www.colorhexa.com/d99058>

ColorHexa, n d, Persian Pink, <https://www.colorhexa.com/f77fbe>

ColorHexa, n d, Persian Plum, <https://www.colorhexa.com/701c1c>

ColorHexa, n d, Persian Red, <https://www.colorhexa.com/cc3333>

ColorHexa, n d, Persian Rose, <https://www.colorhexa.com/fe28a2>

Color Meaning, n d, pink color meaning, <https://www.color-meanings.com/pink-color-meaning-the-color-pink/>

Hepper, n d, Oranгр Persian fact, <https://www.hepper.com/orange-persian-cat-facts/>